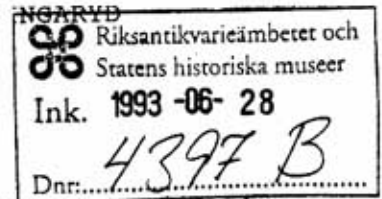

1993-06-18

221-3418-93

Angående byggnadsminnesförklaring av f.d. vagnhjulmake-
ri på fastigheten Kvarnaberg 2:1 i Byarums socken, Vag-
geryds kommun

LÄNSSTYRELSENS AVGÖRANDE

Länsstyrelsen förklarar enligt 3 kap 1 § lagen
(1988:950) om kulturminnen m m (KML) fastigheten Kvar-
naberg 2:1, Byarums socken, Vaggeryds kommun för bygg-
nadsminne. Byggnaden med skyddsområde har markerats med
blått på bifogad karta.

Länsstyrelsen meddelar med stöd av 3 kap 2 § samma lag
följande skyddsföreskrifter.

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas eller till sitt
yttre byggas om eller på annat sätt förändras. Ingrepp
får inte göras i byggnadens stomme.
2. Byggnaden skall underhållas så att de inte för-
faller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på
ett sådant sätt att byggnadens kulturhistoriska värde
inte minskar.
3. Arbeten i byggnadens inre får inte ske på ett så-
dant sätt att befintlig rumsindelning förändras. In-
grepp i byggnadsstomme eller fast inredning får ej ske
utan Länsstyrelsens tillstånd. Till fast inredning hör
bl.a. dörrar, dörrfoder, eldstad och maskinelll utrust-
ning.
4. Till byggnaden hörande markområde får inte utan
Länsstyrelsens tillstånd ytterligare bebyggas eller på
annat sätt förändras. Området skall hållas i sådant
skick att byggnadens utseende och karaktär inte för-
vanskas.

Enligt 3 kap 21 § samma lag gäller detta beslut ome-
delbart även om det överklagas.

BAKGRUND M M

Kulturnämnden i Vaggeryds kommun väckte vid

KULTUR G KME BESLUT AW33418

sammanträde den 18 april 1990 frågan om byggnadsminnesförklaring av en byggnad innehållande ett f.d. vagnhjulmakeri på rubr fastighet

Länsstyrelsen har i beslut från den 31 maj 1991 avslagit ansökan om byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har efter konsultation med industrihistoriker Bengt Spade till Kammarrätten den 26 augusti 1991 anfört besvär över Länsstyrelsens beslut om avslag.

Kammarrätten har i beslut från den 27 november 1991 återvisat ärendet till Länsstyrelsen för ny behandling.

Vad gäller byggnaden ifråga kan följande konstateras. Byggnaden, belägen utmed Högaforsån, har använts som verkstad för ett vagnhjulmakeri fram till 1950-talet. Byggnaden utgörs av en länga, uppförd i timmer med undantag för den sydligaste delen som är uppförd av regelverk. Fasaden är huvudsakligen klädd med locklistpanel men har även slät panel. Fönstren är av tvåluftstyp med tolv rutor i varje spröjsad båge. Fönsterfodren är korslagda med slät profil och avslutade med en spets. Dörrarna är av paneltyp och har likadana omfattningar som fönstren. Sockeln är av natursten. Taket, som är ett sadeltak, är täckt med tvåkupiga betongpannor. Det finns en mindre skorsten med ett uppstickande plåtrör. Byggnadens södra del har en skjutdörr. Sockeln vid byggnadens sydvästra hörn är skadad. Fasaden är målad med Falu rödfärg. Fönstren är vita och dörrarna brun-gula.

Byggnadens norra rum är inrett till snickeri. Ytterväggarna och det äldre brädgolvet är klädda med spånskivor. Den maskinella utrustningen, avsedd för tillverkning av vagnshjul, utgörs främst av en bandsåg, en planhyvel "E V BERONIUS M V AB ESKILSTUNA", en rikthyvel "Jonsereds Sweden", en ekersvarv, en hyvelbänk av trä och en pelarborr "Askersunds Mek Verkstad". Äldst av maskinerna är sannolikt ekersvarven från 1880-talet. I rummets mitt finns en eldstad och i det sydvästra hörnet leder en trappa upp till vinden. Rummet och vinden avdelas endast delvis av innertaket. Byggnadens mellersta rum, bl.a. använt till förvaring, har spontat brädgolv, väggar med liggande pärlspontpanel och bräd-tak. I byggnadens södra rum, använt som virkesförråd och lagerlokal, består ytterväggarna enbart av regelverk och ytterpanel.

Byggnadens äldsta del, den norra verkstaden, uppfördes troligen vid 1800-talets slut. Det mellersta rummet tillkom omkring år 1900 och det södra på 1920-talet. Från början drevs maskineriet av ett vattenhjul som på 1920-talet ersattes av en turbin vid Högaforsfallet.

Vagnhjul tillverkningen pågick fram till 1950-talet då en modernisering av verkstaden gjordes, bl.a. genom att den äldre remdriften togs bort. På 1970-talet förändrades interiören genom att ett nytt innertak sattes upp samt genom att golv och väggar försågs med spånskivor.

Närmast byggnaden ligger två moderna vedskjul och ett avtråde av äldre typ. Någon övrig omgivande bebyggelse finns ej.

Byggnadsnämnden i Vaggeryds kommun har vid sammanträdet den 28 augusti 1990 tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring av byggnaden.

Länstyrelsen har den 31 mars 1993 upprättat förslag till skyddsföreskrifter, vilka godkänts av fastighetssägarna bröderna och , Kvarnaberg, samt Vaggeryds kommun.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING

Enligt 3 kap 1 § KML får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras för byggnadsminne av Länsstyrelsen.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet har enligt 3 kap 10 § KML rätt till ersättning av staten om skyddsföreskrifter

1. utgör hinder för rivning av byggnad och skadan därav är betydande i förhållande till värdet av berörd del av fastigheten eller
2. på annat sätt innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten.

Medför skyddsföreskrifter att synnerligt men uppkommer vid användning av fastigheten, är staten skyldig att lösa fastigheten om ägaren begär det.

Efter samråd med Riksantikvarieämbetet och efter särskild utredning, rörande det teknik- och industrihistoriska värdet av rubr byggnad är Länsstyrelsens uppfattning att vagnhjulmakeriet har ett mycket stort kulturhistoriskt värde. Byggnaden är med sin bevarade ålderdomliga utrustning ett av de ytterst få kvarvarande och välbevarade exemplen på en typ av anläggningar som varit vanlig och haft särskilt stor betydelse inom denna del av landet.

Enligt Länsstyrelsens uppfattning kan, med hänsyn till det ovan anförda, trots vissa förändringar i verkstadsdelen, byggnaden anses vara synnerligen märklig och

skäl förligga att förklara den som byggnadsminne.

För byggnadens bevarande skall det av Länsstyrelsen den 31 mars 1993 upprättade förslaget till skyddsföreskrifter gälla. Länsstyrelsen bedömer därvid att skyddsföreskrifterna ej skall medföra ersättningsskyldighet gentemot ägarna. Ej heller kan föreskrifterna anses medföra att synnerligt men uppkommer vid användningen av byggnaden.

ÖVRIGT

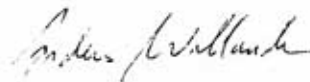
Länsstyrelsen lämnar i förekommande fall råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaden. Ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter får ske endast om det föreligger särskilda skäl för sådan ändring. Ansökan om ändring prövas av Länsstyrelsen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos Kammarrätten i Jönköping genom skrivelse till Länsstyrelsen - se bilaga (formulär 1).

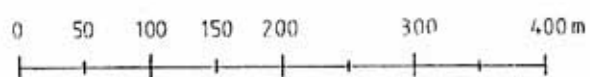
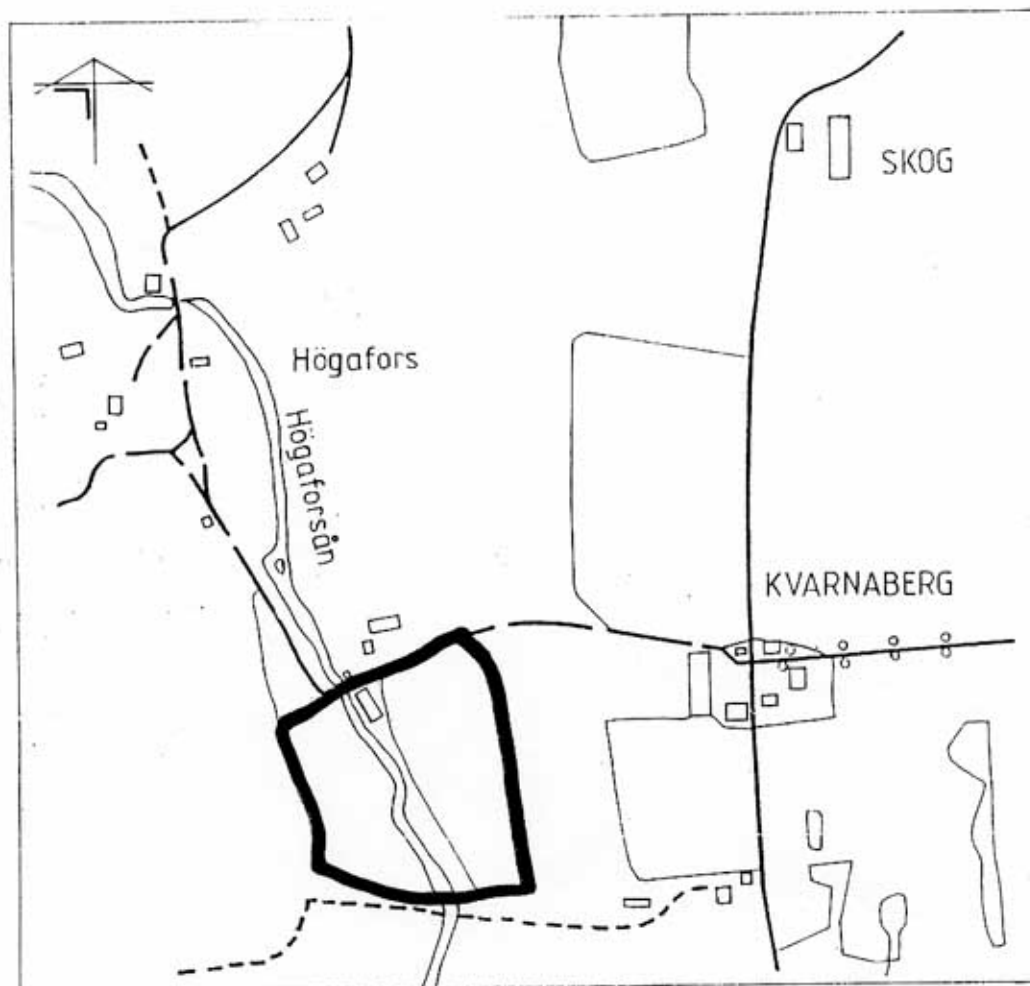
I den slutliga handläggningen av detta ärende i vilket länsråd Bo Landholm beslutat och bitr länsantikvarie Anders Wallander varit föredragande har även bitr länsarkitekt Niklas Aronsson, förste länsassessor Claes von Sydow och länsantikvarie Per-Olof Ringquist deltagit.

Bo Landholm

Anders Wallander

Kopia till:
Riksantikvarieämbetet, delg kv, laga kraftbevis
Länsmuseet
Vaqqeryds kommun, byggnadsnämnden och kulturnämnden

Inskrivningsmyndigheten, laga kraftbevis
Kulturmiljöenheten

Skala 1:5000

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS KAMMARRÄTTEN

VEM SKALL PRÖVA ÖVERKLAGANDET	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos Kammarrätten.
HUR MAN UTFORMAR ÖVERKLAGANDET	<p>I skrivelse skall Ni</p> <ul style="list-style-type: none"> - tala om vilket beslut Ni överklagar, t.ex genom att ange ärendets nummer (diarie-numret) och dag för beslutet - redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras <p>Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.</p>
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	<p>Er skrivelse skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till Kammarrätten.</p> <p>Länsstyrelsens adress och telefonnummer finner Ni längst ner på denna sida.</p>
SENASTE DATUM FÖR ÖVERKLAGANDET	Länsstyrelsen måste ha fått Er skrivelse inom tre veckor från den dag då Ni fick del av beslutet, annars kan Ert överklagande inte prövas.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Ni skall underteckna skrivelsen och förtydliga namnteckningen. Uppge personnummer/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer till bostaden samt adress och telefonnummer till arbetsplatsen och ev. annan plats där Ni är anträffbar.